

تبیین موضوع

پس از پاسخ مثبت بریتانیا به همه پرس‌های خروج از اتحادیه اروپا و همچنین انتخاب دونالد ترامپ به عنوان رئیس‌جمهور آمریکا، آینده روابط و تعاملات میان لندن و واشنگتن در هاله‌ای از ابهام قرار گرفت. علت آن نیز در پیامدهای راهبردی این دو رخداد نهفته است. بریتانیا به مثابه پلی میان شرق و غرب آتلانتیک بوده و به نوعی دست پنهان ایالات متحده در بوروکراسی اتحادیه نیز محسوب می‌شده است. خروج احتمالی بریتانیا از اتحادیه اروپا، از اهمیت راهبردی و ذاتی بریتانیا برای سیاست‌های فراآتلانتیکی آمریکا خواهد کاست. مضاف بر این، خروج متحد اصلی واشنگتن از اتحادیه اروپا زمینه‌های تاثیرگذاری این کشور در اتحادیه را نسبتاً دشوار خواهد ساخت و قطعاً هزینه‌های آن را در قبال رویکردهای پان‌اروپایی جدید اتحادیه افزایش خواهد داد.

از سوی دیگر، اظهارات دونالد ترامپ در خصوص موضوعات راهبردی همچون ناتو، روسیه و توافق تجارت فراآتلانتیکی، باعث شده تا ریاست جمهوری

دونالد ترامپ مطلوب هیچ یک از قدرت‌های اروپایی بالاخص بریتانیا نباشد.^۱ لندن قائل به تقویت ناتو، تضعیف روسیه و حمایت از توافق تجارت فراآتلانتیکی بوده، در حالیکه دونالد ترامپ، ناتو را نهادی ناکارآمد، روسیه را قدرتی قابل احترام و توافقات تجاری چندجانبه را مغایر با منافع آمریکا عنوان کرده است. فارغ از استمرار و یا تغییر این دیدگاه‌ها، «آمریکای ترامپ» مطلوب جریان‌های سیاسی اصلی در بریتانیا نیست.^۲

در این اثنا، پرسش کلیدی آن است که این رویدادها و پیامدهای آن چه تاثیری بر حال و آینده «روابط ویژه» آمریکا و بریتانیا خواهد گذاشت؟

1. US News (3 November 2016). "3 Reasons European Leaders Oppose Trump", at: <http://www.usnews.com/news/best-countries/articles/2016-11-03/3-reasons-why-european-leaders-oppose-donald-trump>

2. Daniel Wallis (12 November 2016). "Britain's UKIP Leader Nigel Farage Meets Donald Trump In New York", The Huffington Post, at: http://www.huffingtonpost.com/entry/donald-trump-nigel-farage-new-york-meeting_us_58279cf0e4b0c4b63b0cffe3

ماهیت و آینده «روابط ویژه»

ایالات متحده آمریکا و بریتانیا دارای روابط راهبردی نبوده، بلکه این دو کشور دارای روابط ویژه هستند.^۳ تمایز میان دو واژه «راهبردی» و «ویژه» در فهم روابط میان این دو کشور حائز اهمیت است. این دو کشور الزاما در تمامی مسائل خرد و کلان، از رویه‌ی یکسانی برخوردار نیستند. در حال حاضر که قدرت متکثر شده و اولویت‌ها ماهیتی سیال دارند، به سختی می‌توان دو کشوری را یافت که دارای روابط راهبردی با یکدیگر باشند، چرا که شرط اصلی در شکل‌گیری روابط راهبردی، انطباق بخش وسیعی از منافع و چالش‌های دو یا چند کشور با یکدیگر است. با وجود فقدان روابط راهبردی، دو کشور آمریکا و بریتانیا برخوردار از روابطی ویژه هستند. کارکرد روابط ویژه میان این دو کشور تماما در سطوح نظامی، امنیتی، اطلاعاتی و تا حدزیادی دیپلماتیک قابل تعریف است.^۴ در واقع، در چارچوب «روابط ویژه»، منافع ملی، فرع بر امنیت ملی است. لذا، این موضوع نیز آشکار است که بوروکراسی نظامی، امنیتی و اطلاعاتی در تمامی کشورها از جمله ایالات متحده و بریتانیا از اصول مشخصی پیروی کرده و تغییر دولت‌ها (روی کار آمدن دونالد ترامپ) و تحولات جاری در سطح کشورها (برگزیت) تاثیری بر کارویژه و فعالیت آن‌ها ندارد، چرا که راهبرد امنیت ملی این دو کشور مشخص و منطبق بر یکدیگر است.

نکته حائز اهمیت در تایید این مدعا آن است که در حال حاضر، «برگزیت» عاملی در افول قدرت جهانی بریتانیا تصویر و تصور شده و دولت‌مردان این کشور درصدد ارائه تصویری جهانی از قدرت بریتانیا هستند.^۵ یکی از ابزارهای در دسترس برای رفع این خلا و قدرت‌نمایی جهانی بریتانیا، توسل به روابط ویژه و تقویت ارکان آن است.^۶ لذا، اولویت‌های امنیتی، دفاعی و اطلاعاتی «بریتانیای جهانی» در کوتاه و میان مدت در کانون توجه دولت این کشور قرار خواهد گرفت. همچنین، محدودیت منابع و وحدت رویه و تصمیم‌گیری در لندن ایجاب می‌کند که دیگر نهادها نیز در راستای تحقق این اولویت‌ها اقدام نمایند. در مجموع، تلاش بریتانیا، ارائه تصویری سخت‌افزارانه و قدرت‌مابانه خواهد بود که قطعاً در همسایگی ج.ا.ایران تجلی خواهد یافت.

«روابط ویژه» و ج.ا.ایران

در سطح خاورمیانه، پیوندها و روابط ویژه میان دو کشور به حدی عمیق و گسترده است که به عنوان مثال بخشی از رهبری ناوگان نظامی ایالات متحده آمریکا در خلیج فارس بر عهده فرماندهان انگلیسی بوده^۷ و بسیاری از خلبانان انگلیسی از جنگنده‌های آمریکایی در سطح منطقه خلیج فارس و غرب آسیا

5. Boris Johnson (2 December 2016). "Beyond Brexit: A Global Britain", at: <https://www.gov.uk/government/speeches/beyond-brexit-a-global-britain>

6. Sir Michael Fallon (3 December 2016). "A view of U.S. National Defence From Friends and Allies", at: <https://www.gov.uk/government/speeches/a-view-of-us-national-defence-from-friends-and-allies>

7. George Allison (30 November 2016). "HMS Ocean takes command of US Navy Task Force 50", UK Defence Journal, at: <https://ukdefencejournal.org.uk/hms-ocean-takes-command-us-navy-task-force-50/>

3. Xenia Dormandy (August 2013). "UK Government Foreign Policy towards the United States", Chatham House, at: https://www.chathamhouse.org/sites/files/chathamhouse/public/Research/Americas/0813pment_dormandy.pdf

4. Tim Oliver & Michael John Williams (2016). "Special Relationships in Flux: Brexit and The Future of The US-EU and US-UK Relationships". *International Affairs* 92: 3, pp. 547-567.

افزایش خواهد داد؛^۴ بدبینی و سوءظن نسبت به بریتانیا در ج.ا.ایران، امکان هرگونه اعتمادسازی در کوتاهمدت را از میان برداشته است.

از این رو، با توجه به همپوشانی اولویت های نظامی، اطلاعاتی و امنیتی میان ایالات متحده آمریکا و بریتانیا در قالب «روابط ویژه»، بازگشت بریتانیا به خلیج فارس در قالب راهبرد «شرق سوئز»^۵ استمرار تخاصم میان تهران و واشنگتن بخصوص در سطح نظامی در منطقه و همچنین پیوندهای بسیار ضعیف و شکننده میان تهران و لندن، شرایط برای آینده قدرت نمایی ج.ا.ایران در سطح منطقه خلیج فارس دشوار خواهد بود، سطح اصطکاک میان ایران و بریتانیا به مراتب افزایش خواهد یافت و قطعاً قابلیت تسری به سطوح دیپلماتیک را نیز خواهد داشت.

استفاده می کنند.^۸ از سوی دیگر، تاسیس سه مرکز عظیم شنود و رصد از سوی بریتانیا در کشور عمان و همچنین ارائه تمامی داده های رصدشده به آژانس امنیت ملی آمریکا،^۹ گویای اهمیت دو کشور برای منافع و راهبردهای امنیتی یکدیگر در منطقه خلیج فارس و غرب آسیا بوده، بطوریکه هرگونه تغییر و تحول کلان درون این دو کشور مانع از ایجاد خلل در سطوح همکاری های منطقه ای ذیل «روابط ویژه» خواهد شد.

از سوی دیگر، با توجه به شرایط منطقه خلیج فارس، حداقل چهار دلیل وجود دارد که سطح روابط میان ایران و بریتانیا در کوتاه و میانمدت بهبود نخواهد یافت: (۱) بریتانیا حاضر نیست روابط عمیق کنونی خود با کشورهای عربی را قربانی گسترش احتمالی تعاملات و همکاری ها با ایران نماید؛ (۲) ایران و بریتانیا فاقد هرگونه منافع -و حتی چالش های- مشترک در قبال بحران های منطقه ای هستند؛ در صورتی که میان لندن و شورای همکاری خلیج فارس منافع همپوشانی در خصوص بحران های منطقه ای وجود دارد؛ (۳) بریتانیا ظرفیت مهار قدرت منطقه ای ج.ا.ایران را نداشته و از سوی دیگر، سیاست دفاعی-نظامی ایران در خلیج فارس و تنگه هرمز ایجاب می کند که بر حضور نیروهای فرا منطقه ای نظارت داشته باشد، امری که احتمالاً اصطکاک و درگیری میان نیروهای نظامی ایران و بریتانیا را

8. Lord Admiral Sir Philip Jones (17 May 2016). "UK/US naval partnership 2016", at: [https:// www.gov.uk/government/speeches/ ukus- naval-partnership- 2016](https://www.gov.uk/government/speeches/ukus-naval-partnership-2016)

9. Mark Curtis (8 November 2016). "Britain's Dangerous and Ignored Special Relationship With Oman", The Huffington Post, at: [http:// www.huffingtonpost.co.uk/mark- curtis/ britain- oman_ b_11426144.html](http://www.huffingtonpost.co.uk/mark-curtis/britain-oman_b_11426144.html)

10. Boris Johnson (9 December 2016). " Britain is Back East of Suez ", at: [https:// www.gov.uk/government/ speeches/ foreign- secretary- speech- britain-is-back-east-of-suez](https://www.gov.uk/government/speeches/foreign-secretary-speech-britain-is-back-east-of-suez)

